

a tanulócsoportokat a munka- és életszolgálat megismerése végett időnként ki kell helyezni a valódi életbe, mert a szükséges produktív munkateljesítmény az emberiség teljességéhez tartozik (140., 142). Az utolsó fejezet (147—56.) tételekbe sűríti a szerző fejtegetéseit, amelyek közül lehetőleg hű fordításban ízelítőül álljon itt a következő: A jövővel terhes, tehát az igazi nevelés a totalitásra irányul, a ritmusra és a ritmusban; az élet, az erők és anyagok struktúrájának megfelelően: kifejlesztése valamennyi szociálindividuális, az egészre irányuló erőnek alkalmas környezetben, produktív nevelés! (153).

Könyvünk velejét általánosan érthetően egy rövid mondatba így foglalnók össze: A feltartóztathatatlanul előrenyomuló technika arra kötelezi a nevelőket, hogy az *egész ember kiművelését* szegezzék vele szembe. K. F.

Dr. Linus Bopp: Allgemeine Heilpädagogik in systematischer Grundlegung und mit erziehungspraktischer Einstellung. (8-r., X + 424 l.) Freiburg im Breisgau, Herder. — Ára 720 márka, vászonkötésben 880 márka.

Ílyen nagy terjedelmű, rendszeresen felépített gyógypedagógiájuk még a németeknek sem volt eddig. Ez a könyv tehát igen jókor jött, mert a gyógypedagógiában éppen napjainkban jelentős fellendülést látunk mindenfelé. Szemináriumokat, iskolákat nyitnak a gyógypedagógiának (Németországban, Lengyelországban, Svájcban stb.) s a tanítóképző főiskolákon, óvónőképző-intézetekben, szociális nőképzőkben mindenütt tanítják a gyógypedagógiát. De nagy szerepe van ma már a gyógypedagógiának a lelkipásztorokodásban, a gyógyászatban, a pszichológiában is. A gyermekvédelmi intézmények és a kiegészítőiskolák fellendülésével kitágult a gyógypedagógia feladatköre is.

Bopp munkája általános gyógypedagógiai tankönyv, de emellett kézikönyv is. Első kísérlet ez, mely a gyógypedagógia egész területét, elméletét és gyakorlatát tudományos rendszerbe foglalva átfogja és elénk tárja. Igen értékes segítség lesz e könyv tanulóknak, oktatóknak, nevelőknek gyógypedagógiai ismereteik megalapozására. Tudományos alapon készült, de azért nyelve könnyen érthető, úgyhogy a nem szakember is nehézség nélkül megérti.

Elies Mátyás.

Albert Scheer: Erkundlicher Unterricht. Leipzig, 1930. Quelle & Meyer. (8-r., 184 l.)

Az 1925. évi porosz középiskolai reform a földrajzot a történelemmel, a német nyelvvel és a vallástannal együtt törzstárggyá (*Kernfach*) minősítette. Ennek megfelelően az ismeretközlésen kívül nagyobb nevelési célokat is tűzött eléje. Talán ezzel a kedvező változással magyarázható az a jelenség, hogy évről-évre újabb és újabb munkák jelennek meg a könyvpiacra, amelyek a földrajz tanításának kérdésével foglalkoznak. Kezdetben a vaskos didaktikák és metodikák jelentek meg, amelyek a földrajz megváltozott módszerét, újszerű tartalmi felfogását és tanításának modern szempontjait ismertették. Ezek mintegy az alapot adták meg. A most megjelenők már inkább vezérfonálnak

tekinthetők, a mindennapos munkában akarják eligazítani a tanárt. *Scheer* hosszú éveket töltött az oktatás szolgálatában s túlnyomólag leányiskolákban működött, tehát könyve ebből a szempontból külön figyelmet érdemel.

A mű három részre tagolódik. Az első, legrövidebb részben a mai földrajz tartalmi felfogását vázolja és nevelő értékének megítéléséhez ad néhány jó szempontot, majd felsorolja azokat a munkákat, amelyeket a tanári könyvtáraknak ajánlatos beszerezni. Ebből az eljárásából is a gyakorlat embere szól, mert bizony régebben, amikor a földrajz a tanári szaktárgyak között csak mellékszak volt s a középiskoláknak nem mindegyik osztályában tanították, ilyen irányú munkák beszerzésére a tanári könyvtárak nem valami nagy gondot fordítottak. A második, kb. 60 lap terjedelmű fejezet a mai földrajztanítás segédeszközeit ismerteti. A szerző itt már taposott utakon jár. Figyelemreméltó könyvnek az a része, amelyben az atlasz és a számok felhasználásáról szól. Látszik, hogy itt a sajátját adja. Hasonlóan jó a kirándulásokról írott néhány lap. A harmadik fejezet a legterjedelmesebb s ebben minden egyes osztály földrajzi anyagát ismerteti s mintaleckék közlésével tanácsot ad a feldolgozására. A mintaleckék közül néhány, pl. a német láp leírása vagy a pireneusi félsziget bemutatása igazán mintaszerű.

Tanulságos különben a könyvnek ezt a harmadik fejezetét a mi földrajzi tantervünkkel és Utasításainkkal is összevetni. A különbség mindjárt az, hogy a német középiskolákban a VI-tól egészen az OI-ig minden osztályban van földrajz. A német föld háromszor, tehát az alsó, középső és felső tagozaton kerül tárgyalásra. Feltűnő a szerző erős argumentálása abban az irányban, hogy az alsó és részben még a középső tagozaton a földfelszínen lejátszódó jelenségek között az okozati összefüggést tanítványaink lelki fejlettségük következtében még nem értik meg, s így kár is ezeket túlságosan megkövetelni. A tapasztalat azt mutatja, hogy ebben a kérdésben a szerzőnek igazat kell adnunk. A mi Utasításaink itt egy kissé sokat követelnek. Hasonlóan figyelemreméltó megállapítása, hogy az általános földrajzot és az ember gazdasági tevékenységét nem ajánlatos olyan rendszer szerint áttekinteni, amint a főiskolai tankönyvek teszik, pl. a levegő, a jég munkája, a kenyérnövények elterjedése, hanem ezeket igyekezzünk beilleszteni a Föld nagy tájzónáiba, mert így a *mi?* mellett mindjárt a *hol?* kérdésre is felelünk.

A magyar pedagógust mindenesetre meglepi a német iskolának az az újabb és szinte már túlságba vitt igyekvése, amellyel a tanulók öntevékenységét igyekezik fokozni. Féltünk, hogy néhány év múlva majd ennek a kegyetlen visszahatása mutatkozik s mint túlterhelés erős kritika tárgya lesz. *Scheer* pl. az UII tanulóival a német föld tárgyalása során kérdéseket dolgoztat ki előre, hogy ezek azután a magyarázat alkalmával felhasználhatók legyenek. Mutatóba csak néhányat: karsztjelenségek a sváb Alpokban, a solenhofeni pala felhasználása és gazdasági jelentősége, ház- és falutípusok a sváb vidéken, összefüggés a sváb föld és történelme között, a sváb föld és népe az irodalomban stb.... Kíváncsiak vagyunk, hogy a német iskola ezt az iramot meddig bírja.

Karl János.